

Maksim Gorkij.

Biografska črtica.

Sestavil Ivan Prijatelj.

Maksim Gorkij,¹⁾ s pravim imenom A. M. Pješkov, je napisal predlanskim v reviji »Žizn« svojo avtobiografijo.

»Rodil sem se,« piše Gorkij, »14. marca leta 1868. ali 1869. v Nižnjem, v hiši pleskarja Vasilija Vasiljeviča Kaširina kot sin njegove hčere Barbare in permskega meščana Maksima Savvatijeva Pješkova, po obrtu tapetarja. Odtod nosim »s častjo in neomadeževano stan slikarskega ceha.«

Pri krstu so mu dali ime Aleksij.

»Oče mi je umrl v Astrahani,« nadaljuje Gorkij, »ko sem imel 5 let, mati v — vasici Kanavini. Po materini smrti me je dal dedek učiti črevljarstva; takrat mi je bilo 9 let. Ded me je bil naučil brati in pisati po psalterju in molitveni knjigi. Od črevljarja sem ušel in vstopil med učence pri nekem risarju; ušel sem tudi od tega in se poprijel učenja pri nekem slikarju svetih podob. Potem sem pobegnil na ladjo med kuharje, nato pa med vrtnarske pomočnike.

V teh opravilih sem učakal 15. leto. Ves čas sem se z vnebožavil s čitanjem klasičnih del neznanih avtorjev, kakor »Guak ali nezmagljiva zvestoba«, »Andrej brezstrašni«, »Japanča«, »Jaška Smrtenski« itd. Ko sem bil na ladji kuharski učenec, je na mojo izobrazbo zelo vplival kuhar Smurij, ki mi je dajal čitati »Življenje svetnikov«, Ekharthausna, Gogolja, Gljeba Uspijenskega, Dumasa - očeta in mnogotere knjige framonov . . . Ko sem izpolnil petnajst let, se me je polotila silna želja do učenja. S tem namenom sem se napotil v Kazan, misleč, da se znanosti predavajo ljudem, ki se hočejo učiti, zastonj. Pokazalo se je, da ni tako, vsled česar sem stopil pri nekem peku v službo, kjer sem dobival po 3 rublje na mesec. To je — najtežji posel izmed vseh, kar sem jih poskusil. V Kazani sem se sešel in sem dolgo živel z »bivšimi ljudmi«: glej »Konovalov« in »Bivši ljudje« (Dve povesti Gorkega. Op. p.). Delal sem v pristanu, žagal drva, vlačil tovore« . . .

Leta 1888. se je poskušal usmrtiti.

¹⁾ Izvirno: Горький.

Uredn.

In »ko sem pbolehal, kolikor je bilo ravno treba, sem zopet oživel ter pričel trgovino z jabolki.«

Pozneje je prišel Gorkij v Caricin, kjer je opravljal nekaj časa službo železniškega čuvaja. Od tod je moral domov v Nižnji k vojaškemu naboru. Toda »preluknjanih ne jemljo,« in Gorkij je bil po naboru zopet izpuščen na vse štiri strani. Postal je prodajalec bavarskega kvasa. Potem pa je stopil v službo k možu, čigar vpliv mu je določil življenje: vzel ga je k sebi advokat I. J. Lanin. »Njegov vpliv na mojo izobrazbo je bil črez vse velik. To je visoko izobražen in najblagorodnejši človek, ki se mu imam za največ zahvaliti.« Sicer pa se je posluževal Gorkij le malo časa njegove družčine: gnalo ga znova v svet. Zabrodil je po Rusiji in jo prehodil počrez in podolgem. Sredstva si je pridobival z najrazličnejšimi posli. Na pisateljevanje ga je spomnil neki A. M. K—ij, kateremu se ima tudi za marsikaj zahvaliti. Njegova prva povest »Makar Čudra« je bila natisnjena oktobra 1892. l. v listu »Kavkaz«. Po mnogoterih dogodivščinah se je vrnil Gorkij v svoje rodne kraje in začel sodelovati v povolških časopisih.

»V Nižnjem sem se seznanil med l. 1893.—1894. z V. G. Korolenkom, kateremu se imam zahvaliti, da sem prišel v visoko literaturo. Korolenko je mnogo storil zame, marsikaj mi je pokazal in me marsičesa naučil« . . . Napišite o tem in tem, zagotovo napišite: ga je učil pisati Korolenko, in če ima Gorkij malo Korolenkovega v svoji pisavi, kriv je tega sam Gorkij, kakor pravi. — Prva stvar, ki jo je sprejel Korolenko za »Rusko bogastvo«, je bil »Čelkaš«. (Korolenko je urednik imenovane revije). Ta povest mu je odprla pot tudi v druge liste. Kmalu se jeanimala cela Rusija za mladi, nenavadno sveži talent. Kakor kamen v vodo je padel neugnanec v rusko publiko s svojimi drznimi, proletarskimi »bosjaki«. Sedaj je najnadepolnejši pisatelj mlade generacije. Njegove »Povesti« se tiskajo že v drugi izdaji v petih zvezkih. Četrty zvezek obsega roman »Toma Gordjejev«, ki je izšel 1899. l. v novi reviji »Žizn«, kateri je Gorkij duša. Poleg tega romana — najboljšega in najobširnejšega dela Gorkega — je v 4. zvezku tudi skica »Šestindvajset in ena«, katero pri našamo v današnji števi. »Zvona«.

Vsa slava ne more privezati mladega pisatelja na kulturno udobno mesto. Nekje piše:

»Človek mora biti rojen v kulturni družbi, da more najti v sebi potrpljenje, celo življenje preživeti sredi nje in niti za trenotek ne zaželei, da bi šel kam iz sfere vseh teh težkih pogojev, ki jih

je uzakonil običaj malenkostnih, strupenih laži, iz sfere boleznega samoljubja, idejnega sektantstva, vsakojake neodkritosrčnosti — z eno besedo, iz vse te nečemurnosti vseh nečemurnosti, ki omrzuje čustvo in pokvarja um. Jaz sem se rodil in vzgojeval zunaj te družbe, in vsled tega meni prijetnega vzroka ne morem jemati njene kulture v velikih dozah, ne da bi se od časa do časa oglasila v meni vsiljiva potreba stopiti iz okvira kulture in se malce osvežiti od čezmerne kompliciranosti in bolesterne finosti tega življenja. V vasi je skoro prav tako neznosno tesno in otožno kakor sredi inteligence. Najboljše je kreniti v mestno beznico, kjer je, čeprav vse umazano, vendar vse tako prosto in odkritosrčno, ali pa iti na izprehod po rodni poljih in potih, kar je jako zanimivo, zelo sveži človeka in ne zahteva od njega drugega sredstva nego dobre in trdne noge.«

V 3. številki lanske »Žizni« je pričel Gorkij nov roman: »Mužik«, ki se je nadaljeval tudi v 4. številki. V 5. številki pa je prenehal. Uredništvo je pisalo, da zavrlo bolester pisateljevr odklada nadaljevanje na jesenske številke. Sedaj pa objavlja uredništvo, da se »Mužik« prične drugo leto na novo. Govori se, da Gorkij ni bil bolan, ampak da je zopet enkrat zabrodil v svet, ne da bi kdo vedel, kam . . .

Šestindvajset in ena.

Poema. Spisal Maksim Gorkij.

Šestindvajset nas je bilo — šestindvajset živih strojev, zaprtih v vlažni kleti, kjer smo od jutra do večera mesili testo in delali kolače in krožke. Okna naše kleti so se vpirala v jamo, izkopano pred njimi in obloženo z opeko, ki je bila zelena od vlage. Zabita so bila okna od zunaj z goster železno mrežo, in solnčna svetloba se ni mogla preriti k nam skozi steklo, na debelo oprášeno od moke. Naš gospodar je bil dal zato zabiti okna z železno mrežo, da bi mi ne mogli dati koščka njegovega kruha beračem ali onim našim tovarišem, ki so vsled pomanjkanja dela stradali; gospodar nas je imenoval težake in nam za obed dajal namesto mesa puhle vampe . . .

Bilo nam je zaduhlo in tesno živeti v kamenitem zaboju pod nizkim in težkim stropom, prevlečenim s sajami in pajčevino. Bilo